

تهوهری ههلبژاردن

به‌نامه‌ی ههلبژاردنه‌کانی ئه‌نجووهمه‌نی نیشتمانی کوردستان و عیراقو پارێزگان پێ به‌پێ به‌روه پێشهوه ده‌روات، رۆژنامه‌که‌مان ده‌رباره‌ی پێشهوه‌چوونه‌کانی پرۆسیسی ههلبژاردنه‌کان ته‌وه‌ریکی کراوه بو‌راو بو‌چوونی جیاوازی روناکبیرو نووسه‌رانی که‌له‌که‌مان ده‌کاته‌وه.

د. جه‌مشید حه‌یده‌ری مامۆستای زانکۆ

ئه‌گه‌ر " سه‌ربه‌خۆ" وا لێکده‌بینه‌وه که ئه‌ندامی هه‌چ حه‌یز و رێکخراوه‌یه‌ک نینه له کوردستان، دیاره‌ رێژه‌ی ئه‌ندامانی حه‌یزبه‌کان و رێکخراوه‌ پێشه‌یه‌کانی سه‌ر به‌و حه‌یزانه‌ی گۆره‌پانی کوردستان و هه‌وادارانێان زۆر که‌مه‌تره، له‌وانه‌ی که هه‌چ په‌یوه‌ندی حه‌یزی و رێکخراوه‌ییان نیه‌. به‌و ته‌وه‌ش پێویسته‌ ئه‌و زۆریه‌یه‌ به‌کینه‌ چه‌ند توێژو ده‌سته‌ی جیاجا:

ئه‌وانه‌ی خوێنده‌واره‌یان هه‌یه‌و ئه‌وانه‌ی نه‌ خوێنده‌وارن، ئه‌وانه‌ی رۆژنێک له‌ رۆژان له‌ حه‌یزیه‌کی کوردستانی یاخود عیراقی بووینه‌و ئیستاش له‌ ده‌روه‌ی ئه‌و حه‌یزبانان. ده‌کرێ ئه‌و زۆریه‌یه‌ به‌کینه‌ سێ به‌ش یا سێ گروپ (له‌ ته‌مه‌نی ١٨ ساڵی یه‌وه‌ تا ده‌گه‌نه‌ ٨٠ ساڵی).

ئه‌وانه‌ی له‌ناوچه‌ نازاد کراوه‌کانی کوردستانیش له‌ دوا‌ی راپه‌ڕینی ١٩٩١ ده‌ژین تا ئه‌مه‌رو له‌ژێر سه‌یبه‌ری سیستیمی حه‌یزبایه‌تی ته‌سه‌ک و ته‌زه‌کیه‌ی حزبی و هه‌ره‌شه‌ی نان برین دان. . . . ئه‌گه‌ر ناچار نه‌کرین

ده‌نگ ناده‌نه‌ حزبی ده‌سه‌لاتدار

گروپی یه‌که‌م: خوێنده‌واره‌کان ئه‌وانه‌ی ده‌زانن بنوسن و به‌وێنن تا ده‌گاته‌ راده‌ی ده‌رچووانی په‌یمانگاو زانکۆکان.

گروپی دووهم: نه‌ خوێنده‌واره‌کان.

گروپی سێ یه‌م: ئه‌وانه‌ی رابردووی حه‌یزبان هه‌بوو (له‌ ئه‌ندامی شانیه‌یه‌کی حه‌یزی تا ده‌گاته‌ ئه‌ندامی سه‌رکه‌رده‌یه‌تی).

گروپی یه‌که‌م ده‌یه‌تته‌ دوو به‌ش: ئه‌وانه‌ی مامۆستار فه‌رمانه‌به‌رو کارمه‌ندن له‌ ده‌ستگاکانی ده‌وله‌تدا.

ب — ئه‌وانه‌ی کاری نازادو کاسپکاران.

لێرده‌ " ١ " که‌ ژبان و به‌ژبوویان په‌یوه‌سته‌ به‌ ده‌سته‌لاته‌وه — ده‌سته‌لاتی فه‌رمانه‌روا له‌ ولاته‌دا.

له‌ ولاته‌یکدا که‌ ژبانی دیموکراسی به‌ خۆه‌ نه‌یه‌یه‌و له‌ ماوه‌ی چل ساڵدا و هه‌روه‌ها ئه‌وانه‌ی له‌ ناوچه‌ نازادکراوه‌کانی کوردستانیش له‌ دوا‌ی راپه‌ڕینی ١٩٩١ ده‌ژیی تا ئه‌مه‌رو له‌ ژێر سه‌یبه‌ری سیستیمی حه‌یزبایه‌تی ته‌سه‌ک و ته‌زه‌کیه‌ی حه‌یزی و هه‌ره‌شه‌ی نان برین دان، ته‌گه‌ر ده‌نگ نه‌ده‌نه‌ حه‌یزی ده‌سته‌لاتدار (راسته‌ دوا‌ی رووخانی رۆژیم له‌ به‌غدا با‌ری خه‌لگ سه‌وکت سه‌وه‌ ئه‌و هه‌ره‌شه‌ش تا راده‌یه‌ک ته‌ماوه‌)، بێگومان ته‌گه‌ر ئه‌وانه‌ ناچار نه‌کرین ده‌نگ ناده‌نه‌ حه‌یزی ده‌سته‌لاتدار، به‌لام ته‌گه‌ر ناچار بکری‌ن، بۆ دا‌بین کردنی ژبانی خۆیان و پاراستنی کاره‌کانیان ده‌نگ ده‌ده‌نه‌ حه‌یزی ده‌سه‌لاتدار، ته‌گه‌ر نا له‌وانه‌یه‌ زۆریه‌یان له‌ مالی خۆیان دا‌نشین وه‌ه‌ر به‌ژداری هه‌لبژاردن نه‌کهن، به‌ واتایه‌کی تر — دووره‌ سه‌ررێز ده‌وه‌سته‌ی و ناچه‌یتته‌ کۆژی مملاتیوته‌نیا ده‌ست به‌ کلاری خۆیان ده‌گرن.

به‌شی دووهمی گروپی یه‌که‌م ب— ئه‌وانه‌ش به‌ره‌وه‌دیان به‌نده‌ له‌ مامه‌له‌ی رۆژانه‌یان به‌ ده‌سته‌لاته‌وه. ئه‌وانه‌ش بێ هه‌لوێسته‌ ده‌ین و خۆیان ده‌پارێزن له‌ هه‌موو جو‌ره‌ مملاتییه‌ک که‌ هه‌ره‌شه‌ له‌ به‌ره‌وه‌دیان بکات.

گروپی دووهم: که‌ له‌ کرێکارو جوتیارو دوکاندارو عاره‌بانچه‌ی ورده‌ فرۆشن، که‌ به‌ راستی هه‌ندیکیان سه‌وته‌مه‌نی شوێش و خه‌باتی شاخ بووینه، ته‌زموونی تالی (مه‌به‌ستم ئه‌وه‌ نیه‌ که‌ له‌م سیانزه‌ ساڵه‌دا چ نه‌کراوه‌ یاخود لایه‌نی ئه‌رینی نیه‌، به‌لکو بۆ ئه‌و توێژه‌ هه‌مه‌تیکیش و بێ ده‌رامه‌ته‌) ئه‌و سیانزه‌ ساڵه‌ی حکومه‌رانی کورد نا ئومێدی کردوونه، چونکه‌ قوربانیا‌ن داوه، ئه‌وان چه‌راسه‌وته‌وه، ئه‌وان ما‌ل وێران و گوند سو‌تاو و ده‌ربه‌ده‌ر بووینه، به‌لام ئه‌وان کردیانه‌ خه‌لکانیکی تر ده‌هه‌ه‌ن.

ئه‌گه‌ر ئه‌وانه‌ له‌ روانگه‌ی هه‌سته‌ی نیشتمانیو چه‌سانه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌یی و چینه‌یه‌تییه‌وه‌ هاتبوونه‌ کۆری خه‌بات، ئه‌وه‌ ده‌یه‌بین و له‌به‌ر چارویه‌، چه‌وسینه‌ره‌مانیان، چ ئه‌وانه‌ی دارده‌ستی رۆژی به‌عس بوون و ئیستا ج‌ل و به‌رگیان گۆریه‌وه‌ چ ئه‌وته‌ی له‌ ته‌کیان بوون له‌ رۆژانی سه‌ختدا، ته‌مه‌نی بالادست و ده‌ست رۆیشتون ئه‌وانیش پشت

١- ئایاریکه‌وته‌نی ته‌وافقی نیوان حزبه‌ کوردستانیه‌کان رێگر نیه‌ له‌ به‌رده‌م به‌ ئازادی کردنی پرۆسه‌ی هه‌لبژاردنیکی دیموکراسیانه‌؟

٢- له‌ ده‌روه‌ی لیستی حزبه‌ سیاسیه‌کاندا تا چه‌ند گروپ و که‌سایه‌تیه‌ نیشتمانیه‌کان ده‌توانن به‌شداریه‌کی کارا بکه‌ن له‌ پرۆسه‌ی هه‌لبژاردندا؟

٣- هه‌روه‌ک ده‌یه‌بنن به‌ پێی لیستی ته‌وافقی کورسیه‌کان به‌ر له‌ هه‌لبژاردن دا‌به‌ش کراون، به‌ تێروانیی ئیوه‌ ئه‌وه‌ تا چه‌ند له‌ گه‌ل پرئرسییه‌کانی دیموکراسی و ئازادییه‌کانی فه‌ردی و گشتی ده‌گوتجی، پاشان له‌ ئه‌وه‌دا چی بکری‌ت باشه‌؟.

هه‌ردوو حه‌یزبه‌ ده‌سته‌لا‌داره‌که‌یه‌و حه‌یزبایه‌تی له‌ دوا‌ی راپه‌ڕین به‌ داخه‌وه‌ شیوه‌ی فه‌رمانبه‌سه‌ری و ده‌رگرتسه‌رو و ئیتمیازات و دوور له‌ هه‌لوێسته‌ی سیاسی و به‌سوون و فیکر،

به‌لکو دهم چه‌رورکردنی ئه‌م و ئه‌و و نه‌بوونی زه‌مینه‌کی گونجاو بۆ ئه‌و که‌سه‌ندی رابردووی حه‌یزبان (مه‌به‌ستم له‌وانه‌یه‌ که‌ له‌ ریزی حه‌یزبه‌ نیشتمانیه‌کان خه‌باتیان کردووه، نه‌ک ئه‌وانه‌ی له‌ ریزی به‌عسی و حه‌یزبه‌ کارتۆنیه‌کانی رۆژیم) نه‌پاتنه‌وانیه‌و له‌ پلانفۆرمیه‌کی هاو‌به‌ش کۆ بینه‌وه، به‌لام دوا‌ی رووخانی رۆژیم و مۆزکردنی " قانونی ئیاده‌ری کاتی عیراق" که‌ له‌ که‌م و کوری زۆر به‌ده‌ریه‌وه‌ سه‌رکه‌رده‌یه‌تی سیاسی کورد بێ گه‌رانه‌وه‌ بۆ لای جه‌ما‌وه‌ر ئیستازی کرد، ئه‌وه‌ی له‌به‌ر چا‌و نه‌گرت که‌ ئه‌م قانونه‌ په‌یوه‌ندی به‌ دوا‌ی رۆژی گه‌له‌که‌مانه‌وه‌ هه‌یه‌، نه‌ده‌که‌را به‌م شیوه‌یه‌ ئه‌و ده‌قانه‌یان به‌سه‌ر دا ب‌روا.

بارو دۆخی نوێ، واته‌ دوا‌ی رووخانی رۆژیم و راکه‌یاندنی ده‌سته‌لاتی کاتی له‌ عیرا‌قدا، زه‌مینه‌

پروژه‌یه‌کیان پێی نیه‌ تا ئه‌ویش وه‌ک مافیکی خۆی له‌ ده‌ستوری دیموکراسیدا له‌ ساتنیک له‌ ساته‌ میژویه‌کاندا به‌ژداری سیاسه‌تی به‌رپه‌وه‌ بردنی ولاته‌که‌ی بکات، به‌لکو ئه‌وه‌ی پارتی و یه‌کیته‌ی به‌ پله‌ی یه‌که‌م له‌ گه‌نج ده‌خوازن ته‌نیا به‌شداریه‌تی له‌ سنده‌وه‌کانی هه‌لبژاردن، واته‌ ئه‌وان ته‌نیا مافی ده‌نگداننیک به‌ لاران په‌وادیه‌بینن که‌ پێش ته‌جماندنی پرۆسه‌که‌ مانا دیموکراسیه‌کانی به‌ تان کراوته‌وه. لێرده‌دا حه‌یزبه‌ی کوردی گه‌نج وه‌ک ژماره‌ سه‌یرده‌کات نه‌وه‌کو بو‌نه‌وه‌ریکی چالاک که‌ هه‌لگری تانوا‌و ئیاده‌و بیه‌نیته‌کی نوێیه‌، ئه‌وان به‌ درێژایی میژو‌ری سیاسی خۆیان خه‌ریکی به‌ حه‌یزبه‌ی کوردی کۆمه‌لگا بو‌ونه، ئه‌وه‌کو به‌مه‌ده‌نی کردنی یه‌کیته‌که‌ له‌ هه‌نگاره‌ دووره‌رێژو به‌رده‌وامه‌ پێویسته‌کانی دوا‌ی پرۆسه‌ی هه‌لبژاردنیکی دیموکراسیانه‌و پیکه‌تانی په‌رله‌مان و حکومه‌ت، به‌ پێچه‌وانه‌وه‌ چوونه‌ ده‌روه‌ی ئه‌و رێژه‌ گه‌وره‌یه‌ی لاران بۆ ده‌روه‌ی ولات به‌تایه‌یه‌تی بۆ ته‌روپا، یه‌کیته‌که‌ له‌پالنه‌ره‌کانی مومارسه‌کردنی سیاسه‌تی چه‌وت و نادروستی چه‌ند سا‌له‌ی پارتی و یه‌کیته‌ی سه‌وه‌، که‌ خۆی له‌شه‌ری ناخۆخو پاوانکردنی ده‌سه‌لات و خۆجیا‌کردنه‌وه‌یه‌کی مه‌ترسیدار له‌خه‌سه‌لکو ها‌ولاتیسه‌انی ناسایی و ده‌سته‌به‌سه‌ره‌داگرتنی ئابووری کوردستان و

له‌ سایه‌ی ده‌سه‌لاتی خۆم‌اییدا هه‌لو‌کانی جه‌نگ و کادیرانی پله‌ چوارو پینچ جگه‌ له‌ به‌رپرسه‌کانی پله‌ یه‌ک بوونه‌ خاوه‌ن کۆشک و ته‌لار، ئه‌وانیش هه‌ر له‌ کونجی خا‌نووه‌ قووره‌کانیان و له‌به‌ر روناکی فائۆس و چرای نه‌وت شه‌و به‌سه‌ر ده‌به‌ن.

ناوچه‌گه‌ری و عه‌شه‌یره‌تگه‌ریو زۆر ره‌فتاری سیاسی دیکه‌ی لهم شیوه‌یه‌ ده‌یه‌نیته‌وه، که‌ دوا جار ده‌یه‌تته‌ هۆی دۆزاندنی مه‌تانه‌ی سیاسی و له‌ده‌ستدانی دوو توێژی زۆر گرنگی کۆمه‌لگا، (ئه‌وانیش توێژی گه‌نج و رۆشنه‌بیران به‌مانای وشه، ته‌مه‌ش ته‌زموونی تالی هه‌موو ولاته‌نی نادیوکراسی ناوچه‌که‌ن، هه‌ر له‌م سا‌له‌دا له‌

ره‌خسا نه‌ک بۆ که‌سایه‌تی سه‌ربه‌خۆ، به‌ لکو بۆ زۆریه‌ی خه‌لکی کوردستان به‌ ئه‌ندامانی حه‌یز و لایه‌نه‌ سیاسیه‌کانی گۆره‌پانی کوردستان (له‌ داها‌توودا) و له‌سه‌ر به‌رنامه‌یه‌کی نیشتمانی و نه‌ته‌وه‌یی سه‌ربه‌خۆ به‌یکه‌رن.

هه‌لبژاردنی ئه‌و جاره‌ په‌رله‌مان چاره‌وران ده‌که‌را تاماده‌ کارێکی باشی بۆ بکری‌ و سه‌وود لو ته‌رموونی / فیفتی — فیفتی / وه‌رکیری‌ و رێگا بده‌ری به‌ مملاته‌یه‌یه‌کی دیموکراسیانه‌و پێشیرکێتی سیاسی، نه‌ک به‌ لیستی هاو‌به‌ش و / فۆرتی — فۆرتی / بنیاتنراو له‌سه‌ر هه‌مان عه‌قلیه‌تی رابردو و له‌گه‌ل دهم گرتنی ئه‌م لایه‌ن و ئه‌و لایه‌ن به‌ کورسیه‌ک یا دوو یا سه‌ی...، بێ ته‌ره‌ی پرسه‌ خه‌سه‌نه‌ش به‌و لایه‌نانه‌ بکری‌.

هه‌موو ئه‌و بارو‌دۆخه‌و هۆیانه‌ بوونه‌ ته‌گه‌ره‌ له‌به‌ر دا‌به‌زینی یه‌ک لیستی سه‌ربه‌خۆکان له‌ هه‌لبژاردنی په‌رله‌مانی کوردستاندا.

دیار عه‌زیز شه‌ریف- نووسه‌ر

توێژی لاوان تا چه‌ند له‌ هه‌لبژاردنی ئه‌مه‌جاره‌ی په‌رله‌مان لایان ئی کراوته‌وه‌؟ ئه‌مه‌یان پرسیاره‌که‌ پێش هه‌ر شت هه‌ردوو هه‌یزه‌ سه‌ره‌کیه‌یه‌کی کوردستان پارتی و یه‌کیته‌ ده‌هه‌نگیستن و ده‌هه‌نه‌ په‌راویزه‌وه، چونکه‌ له‌ ستراتیژی سیاسی چه‌ند سا‌لی رابردو و مومارسه‌یه‌ی ده‌سه‌لات له‌ کوردستاندا ئه‌وه‌ی حه‌سابی بۆنه‌کرا بیته‌ بوونه‌وه‌ره‌کانی ده‌روه‌ی ده‌سه‌لاتی حه‌یزی کوردی بووه، به‌ تاییه‌تی توێژی گه‌نج که‌ به‌رده‌وام خراوته‌ته‌ په‌راویزه‌وه، کوا ژماره‌ی ئه‌و گه‌نجانه‌ که‌ له‌ ته‌زموونی رابردووی حکومه‌تی هه‌ریم به‌ژداری ده‌سه‌لاتیان کردیته‌ (به‌ مه‌رجه‌یک به‌ مانای وشه‌ هه‌لگری چه‌مکی گه‌نج ببن و ئه‌و به‌ ناو گه‌نجانه‌ نه‌بوون به‌ که‌ له‌ سه‌ره‌تاوه‌ ئه‌ندامیه‌کی مولته‌زیم و ملکه‌چی ناو پارتی یان یه‌کیته‌یه‌وه‌ سیه‌ریکن له‌ سیه‌ره‌کانی بارک)، به‌ پای من چ له‌ رابردو چ له‌ ئیستادا ئه‌و دوو هه‌یزه‌وه‌ ده‌نگه‌کانی تریش، گه‌نج وه‌ک بوونه‌وه‌ریکی سه‌ربه‌خۆ قبوول ناکه‌ن، هه‌یچ

ئه‌گه‌ریکی زۆر له‌ ئارادایه‌ ئه‌م جاره‌یان رێژه‌یه‌کی زۆری گه‌نجان به‌شداریه‌ پرۆسه‌ی ده‌نگدان نه‌که‌ن و له‌ ماله‌کانی خۆیان خۆیان بخۆنه‌وه‌! من ناو له‌و حاله‌ته‌ کۆمه‌لایه‌تی و سیاسیه‌ نادرسته‌ ده‌نیم (ئه‌وه‌یه‌کی توپه‌ له‌ هه‌لبژاردن)

راسته‌ مه‌ترسی به‌رامبه‌ر کیانی کوردی لهم هه‌ریه‌ له‌ ئارادایه، که‌خۆی له‌ شۆقینه‌تی عه‌ره‌به‌و ئیسلامیه‌کان و به‌ره‌ی تورکمانی به‌ر جه‌سته‌ ده‌کات، به‌لام ئایه‌ له‌ رابردوودا ئه‌و مه‌ترسیه‌ له‌ ئارادا نه‌بوو؟ هه‌ر خۆی مانه‌وه‌ی ده‌وله‌تیکی تیزو‌ریستی وه‌ک به‌عس گه‌وره‌ترین هه‌ره‌شه‌و مه‌ترسی‌جو له‌سه‌ر وجودی سیاسی کۆمه‌لایه‌تی کورد ته‌گه‌ر له‌ه‌زوری گه‌نج دپرسی له‌ ته‌زموونی دیموکراسی ته‌مه‌جاره‌ی باشووری کوردستان ته‌وا به‌ دلتیایه‌وه‌ بوونه‌وه‌ریکی نا تامساده‌ ده‌یه‌یتت له‌ رووه‌ سیاسیه‌که‌یدا، چونکه‌ دیسان ده‌که‌وێته‌ ده‌روه‌ی ده‌سه‌لات و به‌رپاره‌کانی، به‌ هه‌مان شیوه‌ ئه‌م یارییه‌ دا‌به‌شکردنه‌وه‌ی ده‌سه‌لاته‌ له‌ نیوان خۆیاندا، له‌ پێشدا هه‌موو شتی که‌ براده‌ته‌وه، هه‌ر حه‌یزبه‌ی کورسیه‌کانی خۆی که‌بۆی دانراوه‌ به‌سه‌ر به‌شیک له‌ته‌ندامانی خۆیدا دا‌به‌شی ده‌کات، دوا‌ی ئه‌م رپه‌وه‌سه‌ی روه‌یا‌یه‌تیان ئیدی دیسان گه‌نج ده‌یه‌یتت بۆ دامه‌زراندنی له‌فه‌رمانه‌که‌یه‌ک هانا‌بانه‌وه‌ به‌رته‌زه‌کیه‌ی حه‌یزی یانیش بۆ خۆی له‌ شه‌قامه‌کاندا سه‌ر ته‌وه‌، کات، ده‌سه‌ر، بکات!